

Θερμώϊλες

4

* ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΩΝ *

“ΘΕΡΜΟΠΥΛΕΣ,,

ΔΙΜΗΝΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΑΛΙΠΕΔΟΥ 4 - ΤΗΛΕΦ. 470.617

ΠΕΙΡΑΙΕΥΣ

“THERMOPYLES,,

REVUE LITTÉRAIRE

BUREAUX: 4, RUE ALIPÉDOU, TÉL. 470.617

LE PIRÉE - GRÈCE

Συνδρομές: Έτήσια Δρχ. 60 — Έξωτερικού \$ 4 — Τιμή τεύχους Δρχ. 10
Για Όργανισμούς, Τράπεζες, Δήμους κ.λ.π.: Έτήσια συνδρομή Δρχ. 200

ΧΡΟΝΟΣ ΠΡΩΤΟΣ — ΜΑΪΟΣ — ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ — ΑΡΙΘ. ΤΕΥΧΟΥΣ 4

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΕΠΙΘΥΜΙΑΔΗΣ - Έπί της ύλης: ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

ΣΤΕΛΙΟΣ ΓΕΡΑΝΗΣ: Οί περιπέτειες του ελεύθερου στοχασμού στη δύσκολη και
έλλιδοφόρα εποχή μας (Άρθρο)

ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΑΙΡΟΥ ΜΑΣ: Γράφει ο Κώστας Γαρίδης:
«Ο Θρήνος της Κασσάνδρας» (άπάντηση σε δύο άρθρα του Αιμ. Χουρμούζιου στην
έφημερίδα «Καθημερινή») και ο Νάσος Νικόπουλος: «Ένα βιβλίο - Μιά μαρτυρία».

ΛΕΩΝ ΚΟΥΚΟΥΛΑΣ: Το προσωπικό ύφος στη δραματική ποίηση (μελέτη)

ΣΤΕΡΓΙΟΣ ΣΚΙΑΔΑΣ: ΈΗ Νύχτα (Ποίημα)

ΝΕΩΤΕΡΗ ΙΤΑΛΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ: Angiolo Silvio Novaro, Umberto Saba, Dìsgo
Valeri, Salvatore Quasimodo, Eugenio Montale, Arnaldo Baccaria, Bruno
Barilli (μεταφράζει ο Άρης Δικταΐος)

ΘΟΔΩΡΗΣ ΚΑΛΛΙΦΑΤΙΔΗΣ: Ένοικιάζεται το Έκτο πάτωμα (διήγημα)

ΒΟΥΛΑ ΜΕΤΑΞΑ: Φθινοπωρινό (ποίημα)

ΚΙΤΣΟΣ ΜΑΚΡΗΣ: Ό Πηλιορείτης Σάτωρος (αρχαιολογικό σημείωμα)

EDGAR LEE MASTERS: ΈΗ Σιωπή (Άπόδοση: Τάσου Κόρη - Στέλιου Χαρά-
τση (ποίημα)

ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΚΟΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ: Νοχτερινό, Σύντομη συνάντηση, Μυστικό, Έζω-
τική άπορία (ποιήματα)

ΜΑΝΩΛΗΣ ΓΙΑΛΟΥΡΑΚΗΣ: Ό Κριτικός Τ. Μαλιάνος (σχεδιάσμα μελέτης)

ΓΙΑΝΝΗΣ ΑΘ. ΜΑΡΡΕΣ: Τοϋ Παρελθόντος (Χρονικό)

***

ΑΠΟ ΤΟΥΣ 4 ΑΝΕΜΟΥΣ: Θωδωρής Βλαχοδημήτρης: ΈΗ εσωτερική περιπέτεια του
άμερικανού μέσα από τα Έργα των συγγραφέων του.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ: Στέλιος Γεράνης: Τα Ποιητικά βιβλία του Άγγελου Καλοκαιρινοϋ,
της Έλπίδος Κυρά και του Τάσου Γαλάτη. **ΘΕΑΤΡΟ:** Νάσος Νικόπουλος: Τα
«Πέντε στρέμματα παρΰδεισος» των Γερασ. Σταύρου και Άντη Φραγκιά, στο ΝΕΟ
ΘΕΑΤΡΟ. ΜΟΥΣΙΚΗ: Λάζαρος Κουζηρόπουλος: Μέσα στο δίμηνο. Μαργαρίτα Δαλ-
μάτη: Κωνσταντίνος ο Παλαιολόγος του Μανώλη Καλομοίρη.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ: Β. Ε. Το επίσημο Έλληνικό Κράτος περιφρονεί το Έργο του Πα-
σκάλ. Κ. Γ. Οί α' Έκλεκτοί της λογοτεχνίας μας. Γ. Σ. Τα Έλληνικά γράμματα και
το Έδρυμα Ραδιοφωνίας.

Σ' ΑΥΤΟ ΤΟ ΦΥΛΛΟ: ΈΗ Β' έτήσια Έκθεση Πειραιωτών Καλλιτεχνών στο δημο-
τικό κήπο της Τερψιθέας.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ: Έκθεση Πασκάλ, Το Άττικό Κουαρτέττο, Πειραιϊκός πνευματικός ειδή-
σεις. **ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ.**

ΕΙΚΟΝΕΣ: Δημήτρη Τηνιακοϋ: Καΐκια (ξυλογραφία εξωφύλλον) Κ. Η. Καβάφης
(Σκίτσο Άπ. Λαζαρίδη) και Ήξ εϊκόνες από τη Β' έτήσια Έκθεση των Πειραιωτών
Καλλιτεχνών.

ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΣΥΜΦΩΝΩΣ ΤΩ ΝΟΜΩ: Έκδότης—ύπεύθυνος: Βασ. Έπιθυμιάδης,
Κύπρου 33 Νίκαια. — Έπεύθυνος Τυπογραφείου Ν. Φραγκούλης, Κορινθου 31 Νίκαια

Ποτὲ ἀπὸ τὸ χρέος μὴ κινουῦντες

ΚΑΒΑΦΗΣ

Θερμοπύλεις

ΜΙΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΩΝ

ΧΡΟΝΟΣ ΠΡΩΤΟΣ — ΤΕΥΧΟΣ 4

ΟΙ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ ΤΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΣΤΟΧΑΣΜΟΥ ΣΤΗ ΔΥΣΚΟΛΗ ΚΑΙ ΕΛΠΙΔΟΦΟΡΑ ΕΠΟΧΗ ΜΑΣ

(Ἐφορμὴ τὸ ἄρθρο 7 τοῦ ν. «περὶ μέτρων ἀσφαλείας»)

ἽΟλοιὸς ἐλεύθερα συλλογᾶται συλλογᾶται καλά.

ΡΗΓΑΣ ΒΕΛΕΣΤΙΝΑΗΣ

Ἐπὸ τὸ πρῶτο κι ὄλας τεῦχος τῶν «Θερμοπυλῶν» εἶπαμε νὰ «σταθοῦμε ἐπὶ σκοπὸν καὶ νὰ ποῦμε τὸ δικὸ μας λόγο, νὰ κρατήσουμε τὴ δικὴ μας θέση στὴ μεγάλη μάχη γιὰ τὸ Καλό.» Καὶ τὸ Καλὸ δὲν εἶναι οὔτε ὑπῆρξε ποτὲ μιὰ ὑπόθεση εὐκόλη γιὰ τὸν ἄνθρωπο. Θέλει κι αὐτὸ τὴν ἀρετὴ του καὶ τὴν τόλμη του, ὅπως ἡ ἐλευθερία, κατὰ τὸν μεγάλο λόγο τοῦ Κάλβου. Μιὰ ἀρετὴ καὶ μιὰ τόλμη πού νὰ μὴν τὶς θολώνουν ἢ μισαλλοδοξία καὶ ἡ προκατάληψη· νὰ μὴν τὶς ἐξευτελίζουν οἱ μικροὶ κι ἀνόητοι συμβιβασμοὶ τῆς καθημερινῆς μας ζωῆς. Αὐτοὶ οἱ συμβιβασμοὶ πού κάνουν τὸν ἄνθρωπο νὰ σιωπᾶ καὶ νὰ παραβλέπει τοὺς κινδύνους ἐκείνους πού προετοιμάζουν δεσμά, πού χαλκεύουν στερήσεις, πού ἔρχονται νὰ πανικοβάλουν τὸν ἐλεύθερο στοχασμὸ καὶ νὰ κάμψουν τὴν ἀντίστασή μας, μεταβάλλοντας τὴν ἀνθρώπινη ὑπαρξὴ σ' ἓνα ἔντρομο ἄθροισμα μηχανικῶν κινήσεων, μὲ μοναδικὸ μέλημα τὴ βιολογικὴ μας ἰσορροπία.

Πέρα ὅμως ἀπὸ τὴ βιολογικὴ μας ἰσορροπία, πέρα ἀπὸ τὸ ψωμὶ καὶ τὸ μεροκάματο, ὑπάρχει ὁ πνευματικὸς μας ὀργανισμὸς πού ἡ συντήρησή του καὶ ἡ φυσιολογικὴ του ἀνάπτυξη εἶναι μιὰ πολὺ δύσκολη ὑπόθεση. Ἄπαιτεῖ μιὰν ἰδιαίτερη φροντίδα καὶ μιὰ προστασία ἀπὸ τὶς πιὸ ἐπικίνδυνες καὶ τὶς πιὸ ἥρωϊκές.

Στὴν ἐποχὴ μας, στὸς καιροὺς πού περάσαμε καὶ σ' αὐτοὺς πού ζοῦμε, οὗτος ὁ πνευματικὸς μας ὀργανισμὸς, ἔχει ὑποστῆ ἄπειρες στερήσεις καὶ δοκιμασίες κι ἔχει ὑποβληθεῖ σὲ τρομεροὺς ἐξευτελισμοὺς. Ὁ ἐλεύθερος στοχασμὸς, βάλεται κάθε φορὰ ἀπὸ τοὺς μικροὺς καὶ τοὺς ἀνάξιους ὡσὰν ἡ ἔκφρασή του καὶ ἡ φυσικὴ του ἀναπνοὴ ν' ἀποτελεῖ θανάσιμο κίνδυνο γιὰ τὴν ὁμαλὴ κίνηση τῆς ἀνθρώπινης κοινωνίας. Ὁ ἐλεύθερος στοχασμὸς, τὸ πανάκριβο αὐτὸ ἄνθος τῆς ἀνθρώπινης διάνοιας, γίνεται, συχνά, ὁ στόχος τῶν ἐχθρῶν τοῦ Καλοῦ, αὐτῶν πού μισοῦν τὸ καθαρὸ ρῶς, αὐτῶν πού ἐνσπεύρουν τὸν τρόμο καὶ τὸν πανικὸ τῆς ψυχῆς γιὰ νὰ ὑπηρετήσουν τὶς ταπεινὲς τοὺς φιλοδοξίες καὶ τὰ συμφέροντα ἐκείνων

Ο ΠΗΛΙΟΡΕΙΤΗΣ ΣΑΤΥΡΟΣ

Τοῦ ΚΙΤΣΟΥ ΜΑΚΡΗ

Οἱ σεισοὶ τοῦ 1955, ἀνάμεσα στὶν ἄλλες καταστροφές ποὺ προκάλεσαν στὸ Πήλιο, γκρέμισαν καὶ τὴν ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Γεωργίου Νηλείας. Ἦτανε μιὰ μεγάλη τριγλιτὴ βασιλική, ὠραῖο δείγμα τῆς πηλιορείτικης ἐκκλησιαστικῆς ἀρχιτεκτονικῆς τῆς Τουρκοκρατίας. Ἡ βασιὰ πλακοσκέπαστη στέγη τῆς δὲν ἄντεξε στίς δονήσεις καὶ ἔπεσε καταστρέφοντας ὅλο τὸν ἐσωτερικὸ διάκοσμο. Ἐρειπώθηκε καὶ ὁ χριστὸς ἔξωνάρθηκάς τῆς καὶ ἡ διαστηκὴ καὶ ἀπρόσεχτη κατεδάφισή του κατέστρεψε ἕνα ὠραῖο ἀνάγλυφο τοῦ καβαλάρη ἁγίου. Ἀπόμειναν μόνον οἱ ἔξωτερικοὶ τοῖχοι ποὺ εἶναι μιὰ ἰδιότυπη γλυπτοθήκη τῆς πηλιορείτικης λαϊκῆς τέχνης. Ἡ ἰδιοτυπία τῆς βρίσκεται τόσο στὰ θέματα ὅσο καὶ στὴ μορφή τοῦ πλήθους τῶν ἀναγλύφων ποὺ στολίζουν τοὺς τοίχους. Πρὶν ἀπὸ χρόνια δημοσιέψαμε τὴν περιγραφή μιᾶς παράξενης γοργόνας, θέματος ποὺ συναντιέται συχνὰ στὴν πηλιορείτικη ἐκκλησιαστικὴ ξυλογλυπτικὴ ἀλλὰ στὴ λιθογλυπτικὴ μόνον στὴν ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Γεωργίου. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴ μεγάλη αὐτὴ γοργόνα βρῖσκονται ἐκεῖ καὶ ἄλλες μικρότερες, ἀγκαλιασμένες ἀπὸ λαϊκὰ διακοσμητικὰ, καθὼς καὶ θέματα ἀπὸ τὴν ἀρχαία μυθολογία, ἀπὸ τὴν Παλιὰ Διαθήκη, ἀπὸ τὴ σύγχρονή τους λαϊκὴ καλλιτεχνικὴ δημιουργία. Ἀνάμεσα στίς πέτρες ποὺ κείτονται σωρὸς στὸ χῶρο τοῦ γκρεμισμένου ἔξωνάρθηκα βοήθησαν καὶ δύο ἀχρωτηριασμένα ἀνάγλυφα ποὺ τὰ ἀπανωτὰ γαλακτίσματα τὰ εἶχαν σκεπάσει μὲ χοντρὸ στρώμα ἀσβέστης. Ἡ πτώση τὰ ἀπάλλαξε ἀπὸ τὰ ἐπιστρώματα καὶ ξανάλαμψε ἡ παλιὰ τους ὁμορφιά.

Τὸ ἕνα, ποὺ τοῦ λείπει ἡ κάτω δεξιὰ γωνία, εἶναι ἡ ἐπιγραφή «ΑΝΕΘΗΚ

ΜΟΥΣΗΣ ΕΠΙΣΤΥΛΙΣ ΑΚΟΣ ΦΘΟΡΟΠΙΟΥ ΛΥΤΗΡΙΟΝ». Τὰ γράμματα πιάνουν τὸ ἐπάνω μισὸ μέρος, ἐνῶ τὸ κάτω γεμίζει ἀπὸ ἕνα διακοσμητικὸ μεγαρούφαλλο, πουλιὰ καὶ φτερωτὰ φεῖδια σὲ ἕνα ἀνήσυχο σύμπλεγμα ποὺ προχωρεῖ πρὸς τὰ ἐπάνω καὶ χωρίζει στὰ δύο τίς τρεῖς κάτω σειρές τῆς ἐπιγραφῆς. Τὸ γλυπτό τοῦτο δὲν ἔχει τὴ γνωστὴ ἡρεμία τῆς λαϊκῆς τέχνης. Τὰ περιγραμματα εἶναι σκληρά, οἱ γωνίες ὀξείες, οἱ γραμμὲς κοφτερές. Ἡ κάμψη τοῦ λαιμοῦ τῶν πουλιῶν ἀφύσικα μεγάλη, ἡ ὄψη τῶν φειδιῶν ἄγρια. Ὅλο τὸ σύμπλεγμα ἔχει κάτι τὸ νευρικὸ καὶ βασανισμένο. Τὰ πέταλα τῶν μεγαρούφαλλων σχεδιασμένα μὲ σκληρὸς χαρακίες, οἱ μίσχοι τους τσακισμένοι. Ἀκόμα καὶ τὰ γράμματα, μὲ τίς κοφτερές γραμμὲς τους καὶ τίς κλειστές

κιμπύλες έχουν την ίδια ανήσυχη έκφραση.

Τὸ δεύτερο ανάγλυφο παριστάνει ἕνα ὀλόσμοιο σάτυρο. Ἡ ἐπάνω ἀριστερή σκαλισμένη ἐπιφάνεια λείπει ἀλλὰ τὸ μάραρο δὲν εἶναι σπασμένο σ' ὄλο του τὸ βῆθος. Ὁ σάτυρος πιάνει τὸ κέντρο τῆς σύνθεσης καὶ περιβάλλεται ἀπὸ ἐξώγλυφη ταινία πού στίς δύο πλαγινές τῆς πλευρῆς εἶναι ἄπλή ἐνῶ στὴν ἐπάνω καὶ στὴν κάτω δένεται σὲ σφιχτὸ πλέγμα. Ἐπάνω τὸ πλέγμα, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ταινία, ἀποτελεῖται ἀπὸ μίσγους γαυράλλων πού βγαίνουν ἔξω ἀπὸ τὸ πλαίσιο. Κάτω τὰ γαυράλλα εἶναι μέσα στὴν πλαισιωμένη ἐπιφάνεια, ἐνῶ ἀπὸ κάτω βγαίνουν τὰ σώματα δύο φειδιῶν πού καταλήγουν σὲ κεφάλια πού θυμίζουν τοὺς φτερωτοὺς δράκοντες τῶν πηλιορείτικων τέμπλων. Τῆ θέση τῆς μακριᾶς γλώσσας ἐκείνων κατέχει ἐδῶ ὁ μίσχος μαργαρίτας. Δεξιά ἀπὸ τὸ κεφάλι ὑπάρχουν τὰ γράμματα ΤΗΡΟC ἐνῶ ἀριστερά, στὸ χαλασμένο τμήμα τοῦ ἀνάγλυφου, ἀσφαλῶς θὰ ὑπῆρχαν τὰ γράμματα CA πού συμπληρώνουν τὴ λέξη «σάτυρος». Αὐτὸς στέκεται ὄρθιος μὲ τὰ χέρια λυγισμένα πρὸς τὰ ἐπάνω. Τὸ κεφάλι εἶναι μεγάλο, κάπου τὸ ἕνα τρίτο τοῦ ὑπολοίπου ὕψους του. Ψιλά στὸ κοίτελο ἔχει δυὸ γυριστὰ κέρατα. Ἡ ἄγρια ὄψη του συμπληρώνεται ἀπὸ γυριστὸ πρὸς τὰ κάτω μουστάκι καὶ μακρὸ τριγωνικὸ γένι πού τσακίζει πρὸς τὸ δεξιὸ του ὦμο. Φοράει γνήσια πηλιορείτικη θράκα ὡς τὸ γόνατο καὶ ἀπὸ ἐκεῖ καὶ κάτω προβάλλουν γυμνὰ τὰ τραγοπόδαρα.

Τὸ ἀνάγλυφο, δοσμένο μὲ σκληρὸ καὶ νευρικὸ τρόπο, ὅπως καὶ ἡ ἐπιγραφή, συγκεντρώνει σὲ ἕνα περίεργο σύνολο στοιχεῖα ἀπὸ πολλῆς περιόδου τῆς ἑλληνικῆς τέχνης. Τὸ κεφάλι καὶ τὰ τραγοπόδαρα τοῦ σάτυρου εἶναι παρμένα ἀπὸ τὸ ἀρχαῖο πρότυπο, τὸ πλέγμα ἔχει καθαρὰ βυζαντινὸ χαρακτήρα, τὰ κεφάλια τῶν φειδιῶν θυμίζουν, ὅπως - τοὺς σημειώσαμε - τοὺς φτερωτοὺς δράκοντες τῆς λαϊκῆς τέχνης τῆς Τουρκοκρατίας.

Τὶ νὰ συμβελεῖται ἄραγε αὐτὸς ὁ στυφὸς σάτυρος τοῦ ἄγνωστου πηλιορείτη καλλιτέχνη; Μήπως τὸ διάβολο; Οἱ ἀπεικονίσεις τοῦ διαβόλου σὲ πηλιορείτικες ἐκκλη-

σίες ἔχουν, βέβαια, τερατώδη ὄψη ἀλλὰ ποτὲ δὲν παρουσιάζονται μὲ μορφή σάτυρου. Ἐδῶ, μάλιστα, ἔχουμε καὶ γράμματα πού καθαρὰ τὸν χαρακτηρίζουν σάτυρο. Βέβαια στὸ Πήλιο ἐμφανίζονται μερικὲς φορὲς θέματα ἀπὸ τὴν ἀρχαία μυθολογία. Παράδειγμα ὁ κένταυρος σὲ ξυλόγλυπτα τέμπλα. Ὅμως αὐτὸς δὲν παρουσιάζεται ξεμοναχισμένος καί, μὲ τὸν τρόπο πού ἀποδίδεται, ἐναρμονίζεται στὸ ὕφος τῶν ἄλλων διακοσμητικῶν θεμάτων. Πνιγμένος μέσα στὰ εὐκίνητα φυτικά διακοσμητικά, ἀνάμεσα στὰ ἐλάφια, τὰ ἄλογα καὶ τοὺς ἀνθρώπους, ὁ κένταυρος δὲν φαίνεται σὰν ξένος. Νομίζω πὼς ὁ πηλιορείτης σάτυρος δὲ συμβολίζει τίποτε. Εἶναι ἁπλῶς ἕνα διακοσμητικὸ στοιχεῖο ὅπως τὸ σα ἄλλα, ἔργο ἰδιόρρυθμου καὶ νευρωτικοῦ τεχνίτη. Ὁ ἴδιος σκάλισε καὶ ἕνα μπουκέιο μὲ γαυράλλα, θέμα συνηθισμένο στὴν τέχνη τῆς ἐποχῆς. Εἶναι ἕνα ἀνάγλυφο πού βρίσκεται ἀκόμα ἐντοιχισμένο στὸ νότιο τοῖχο τῆς ἐκκλησίας, σκεπασμένο ἀπὸ παχὺ στρώμα ἀσβέστης. Τὸ θέμα αὐτὸ πού σ' ὅλα τὰ ἄλλα ἔργα - ζωγραφικὰ ἢ γλυπτικά - ἔχει γαλήνια συμμετρία καὶ ἡρεμία, ἐδῶ παρουσιάζεται ἀσύμμετρο σὲ μιὰ παράξενη ταραγμένη σύνθεση.

Ἡ περίπτωση μᾶς ἀναγκάζει νὰ ξαναζητήσουμε τὸ ρόλο τῆς προσωπικότητος μέσα σὲ μιὰ ὁμαδικὴ καὶ παραδοσιακὴ τέχνη, ὅπως ἡ λαϊκὴ. Ποτὲ δὲν πρέπει νὰ φανταζόμαστε τοὺς τεχνίτες σὰν οὐδέτερους φορεῖς. Μέσα στὰ ὄρια τοῦ λαϊκοῦ - καὶ εἰδικότερα στίς εἰκαστικὲς τέχνες - κινοῦνται ζωντανὲς προσωπικότητες μὲ τίς δικές τους καταβολές. Πρέπει νὰ ὁμολογήσει καὶ ὁ ὑποφαινόμενος πὼς μὲ κάποιο αἶσθημα ἐνοχῆς ἀναγκάζεται ἀπὸ τὴν πραγματικότητά νὰ ἐπισημαίνει τὰ ιδιαίτερα χαρακτηριστικὰ ἐνὸς λαϊκοῦ τεχνίτη. Κι ὅμως αὐτὰ ὑπάρχουν. Φυσικὰ αὐτὸ δὲν σημαίνει πὼς οἱ ξεχωριστὲς προσωπικότητες ἀπαρτίζουν ἕνα ἑτερόκλητο μωσαϊκὸ. Κυριαρχοῦν πάντοτε τὰ γενικά χαρακτηριστικὰ κάθε περιοχῆς καὶ ἐποχῆς, καὶ αὐτὰ κυρίως πρέπει νὰ μᾶς ἐνδιαφέρουν. Ὅμως ὁ πηλιορείτης σάτυρος θὰ μορφαίνει εἰρωνικὰ κάθε φορὰ πού θὰ θέλουμε νὰ ἀγνοήσουμε περιπτώσεις σὰν τὴ δική τους.